

بسم الله الرحمن الرحيم

اخلاق آکادمیک

نام نویسندگان:

علیرضا مطلبی فرد

دکتر سعید صفایی موحد (عضو هیات علمی دانشگاه تهران)

هدیه محبت

به نام کسی کافرید از عدم

اثرات امید محمد

به انسان عطا کرد فکر و قلم

مشخصات فهرست نویسی در کتابخانه ملی (فیفا)

سایت: www.OmidMajd.Com

فهرست موضوعی کتاب

شماره صفحه

پیشگفتار..... ۷

فصل اول..... ۹

نگاه اجمالی..... ۹

تعریف و مفهوم اخلاق..... ۹

علم اخلاق..... ۱۱

اصول اخلاقی..... ۱۲

اخلاق حرفه‌ای..... ۱۳

نتیجه..... ۱۶

منابع..... ۱۶

فصل دوم..... ۱۸

نگاه اجمالی..... ۱۸

اخلاق علمی..... ۱۸

اخلاق در آموزش عالی..... ۲۳

ضرورت توجه به اخلاق در آموزش عالی..... ۲۸

نتیجه..... ۳۰

منابع..... ۳۰

۳۳	فصل سوم
۳۳	نگاه اجمالی
۳۳	مفهوم اخلاق در پژوهش
۳۶	تاریخچه بحث اخلاق پژوهشی
۳۹	اهمیت آموزش اخلاق
۴۱	اخلاق پژوهش و زمینه‌های آن
۵۲	ویژگیهای فردی پژوهشگر
۵۳	مسئولیت‌های اخلاقی پژوهشگر
۵۵	خلاصه فصل
۵۶	منابع
۶۱	فصل چهارم
۶۱	نگاه اجمالی
۶۱	نویسندگی و تألیف
۶۴	داوری علمی
۶۸	اصول داوری علمی
۷۰	آسیب‌شناسی فرایند داوری
۷۳	چارچوب داوری آثار علمی
۷۵	انتشار

فصل پنجم ۸۱

نگاه اجمالی ۸۱

عوامل شکل‌دهنده رفتار اخلاقی دانشجویان ۸۳

دانشجویان و خصلتهای فردی ۸۸

دانشجویان و جامعه ۸۹

دانشجویان و دانشگاه ۹۰

دانشجویان و اخلاق تحصیلی ۹۱

دانشجویان و تعامل با استادان ۹۶

دانشجویان و وظایف اخلاقی در پژوهشگری ۹۶

وظایف اخلاقی بعنوان همکلاسی ۹۷

منابع ۹۹

فصل ششم ۱۰۱

نگاه اجمالی ۱۰۱

مفهوم و تعریف ۱۰۱

اخلاق در مدیریت دانشگاهی و آموزشی ۱۰۳

نیاز به مدیریت آموزشی اخلاق‌مدار ۱۰۵

اخلاق عدالت ۱۰۶

اخلاق انتقادی ۱۰۷

۱۰۸	اخلاق مراقبت
۱۱۰	اخلاق حرفه ای
۱۱۲	وظایف مسئولیتهای اخلاقی مدیران آموزش عالی
۱۱۳	جدول شماره (۵) نشانگرهای اخلاقی و حرفه‌ای مدیریت در آموزش عالی
۱۱۵	منابع
۱۲۰	فصل هفتم
۱۲۰	نگاه اجمالی
۱۲۴	درک اهمیت علم
۱۲۵	روش‌شناسی آموزش
۱۲۷	مدیریت بحثهای کلاسی
۱۲۸	تعامل مؤثر با دانشجویان
۱۳۰	احترام به همکاران
۱۳۱	ارزشیابی مناسب
۱۳۱	مسئولیت در قبال دانشگاه
۱۳۲	خلاصه فصل
۱۳۲	منابع

پیشگفتار

اهمیت نظام آموزش عالی در رشد و توسعه اقتصادی یک کشور بدیهی و غیر قابل بحث است. بسیاری از کشورهای دنیا به دور از هر گونه شعار و ادعای گزاف سعی کرده‌اند با هدایت هدفمند منابع ارزشمند جامعه به سوی آموزش عالی، زمینه توسعه همه جانبه کشور را فراهم کند. با نگاهی به کشورهای توسعه یافته اقتصادی در سطح دنیا به روشنی در می‌یابیم که بین توجه به نظام آموزش عالی و رشد و توسعه آنها همبستگی چشمگیری وجود دارد. اما همیشه یک سوال مهم وجود دارد که پاسخگویی بدان برای جوامع ضروری است: آیا وظیفه نظام آموزش عالی یک کشور صرفاً تربیت متخصصان از بعد فنی است یا اینکه تخصص بدون اخلاق عاملی زیانبار برای جامعه است؟

در پاسخ به سوال بالا دو رویکرد عمده در میان سیاست‌گذاران شکل گرفته است. گروه اول کسانی هستند که وظیفه دانشگاه را صرفاً مهارت آموزی میدانند و شاید در سخنرانیها و ادعایشان حرف از اخلاق و تعهد حرفه‌ای زنند، اما در عمل وظایف خود را مبرا از تعلیم اخلاق میدانند. شاید این نگرش کمتر بصورت علنی بیان شود. اما متأسفانه در عملکرد بسیاری از نقش‌آفرینان نظام آموزشی عالی (مدیران، دانشگاهها، اساتید و...) میتوان آن را مشاهده کرد. اما گروه دوم کسانی هستند که تربیت و آموزش را ماهیتاً عملی اخلاقی میدانند و بر اخلاق‌مند بودن تمامی کنشهای موجود در موسسات آموزشی تأکید می‌ورزند. این گروه معتقدند تخصص بدون اخلاق همچون قارچی ستمی است که اگر چه ممکن است در ظاهر فریبنده باشد، اما میتواند در بلند مدت تار و پود جامعه را در هم ریزد. در کشور ایران نیز ما همواره (حداقل پس از پیروزی انقلاب اسلامی) بر اخلاق محور شدن دانشگاه و زدودن هر گونه ناهنجاری علمی و اخلاقی از ماهیت مقدس آموزش عالی تأکید داشته ایم. صدور فرمان انقلاب فرهنگی در ابتدای انقلاب و فریادهای اسلامی شدن دانشگاه در چندین و چند سال اخیر همواره نشانه‌هایی از دغدغه‌های جامعه و مسئولان در مورد ناهنجاریهای آموزش عالی کشور بوده است. اما جای تعجب است که هر چه بیشتر به جلو حرکت میکنیم و هر چه بیشتر بر اخلاق تأکید میکنیم در عمل کمتر بهبودی را مشاهده مینماییم.

برای مثال در طی چند سال گذشته تولید مقالات علمی، پژوهشی در کشور و حتی در نشریات بین المللی به شدت افزایش یافته است، همایشهای علمی و بین المللی به وفور برگزار و طرحهای پژوهشی بیشماری در کشور اجرا میشود، اما کمتر پیش می آید که موارد مذکور توانسته باشد در کاهش مسائل و مشکلات کشور نقش موثر ایفا کند. بطور کلی مهمترین دغدغه های اخلاقی نظام آموزش عالی ایران را میتوان به شرح ذیل دانست:

- بازاری شدن علم و فروش مدرک تحصیلی توسط دانشگاهها تحت عناوینی چون دوره های شبانه، پردیسهای بین المللی، و امثالهم.
- برخورد کاسمیکارانه اساتید دانشگاه با شغل شریف معلمی و بهره کشی از دانشجویان به جای توسعه و تربیت آنها.
- سیاست زدگی نهادهای دانشگاهی به رغم تأکید عالیتین مقام کشور و بهره بری سیاسی از محیط دانشگاه.
- توسعه و روابط اخلاقی نامشروع در محیط دانشگاه.
- افزایش نرخ اعتیاد در بین دانشجویان.
- کاهش اعتقادات دینی در نتیجه حضور در دانشگاه.

البته آنچه در فوق گفته شد، تنها بخشی از معضلات گسترده نظام آموزش عالی کشور است. شاید برخی با خواندن این دغدغه ها آه و شیون برآورند و ما را به سیاه نمایی شرایط موجود محکوم کند. اما دلسوزان واقعی این آب و خاک میدانند که قبول مسأله و مشکل، نخستین و مهمترین گام در درمان آن است. امید آن داریم که تمامی ما هر کدام به سهم خود سعی کنیم تا در بهبود شرایط فعلی گامی اساسی برداریم و بدانیم که بی تفاوتی و بی توجهی روزی گریبان خودمان را خواهد گرفت.

پدید آورندگان این کتاب سعی کرده اند بر مبنای پژوهشهای عملی صورت گرفته در ایران و سایر نقاط جهان، چارچوبی را برای شناخت اصول اخلاقی در آموزشهای ارائه دهند. امید است که این اثر ناچیز بتواند در سیاست گذاریهای اخلاقی در آموزش عالی ایران مورد استفاده قرار گیرد.